

Ks. Jan Mikulski

CZY POLSKA POTRZEBUJE DZISIAJ PRAWDY O WOLNOŚCI I WYZWOLENIU GŁOSZONEJ PRZEZ KS. F. BLACHNICKIEGO?

Wy zatem, bracia, powołani zostaliście do wolności. Tylko nie bierzcie tej wolności jako zachęty do holdowania ciała, wręcz przeciwnie, miłością ożywieni służcie sobie wzajemnie! (Ga 4,13)

Człowiek zawsze postrzegał wolność jako dobro, dlatego w różny sposób o nią zabiegał, a niejednokrotnie nawet walczył. Kościół Chrystusowy, dzieląc słuszne dążenia człowieka do wyzwolenia, dokonywał jednak ich oceny w świetle Ewangelii, która z samej swej natury jest orędziem wolności i wyzwolenia. W rzeczywistości bowiem dążenia te przyjmowały nieraz formy nie zawsze będące w zgodzie z prawdą o człowieku objawioną w tajemnicy stworzenia i odkupienia i nie zawsze służyły prawdziwemu dobru wszystkich ludzi. Ksiądz Franciszek Blachnicki, założyciel Ruchu Światło-Życie, a także inicjator dzieła Krucjaty Wyzwolenia Człowieka, wsłuchany w aktualne nauczanie Kościoła, był zawsze niez mordowanym obrońcą i głosicielem obiektywnej prawdy w każdej dziedzinie, również w dziedzinie wolności i wyzwolenia. Dzisiaj stawiamy pytanie: czy Polska potrzebuje nadal tej prawdy głoszonej przez niego i czy aktualny jest zaproponowany w jego pismach sposób zagospodarowania daru chrześcijańskiej wolności?

NIEBEZPIECZEŃSTWA ZAGRAŻAJĄCE POSTAWIE WOLNOŚCI

Żyjemy w dobie wielkiego pędu ku demokracji i jesteśmy świadkami niezwyklej wręcz promocji postawy relatywnej w odniesieniu do wszystkiego, nawet do

obiektywnych norm moralnych. W tych dążeniach człowiek kładzie bardzo często znak równości pomiędzy pojęciem wolności a pojęciem nieskrępowania i niezależności. Rozumie wolność w znaczeniu jakiegoś poczucia witalnego, w imię którego odrzuca wszelkie skrepowanie, gdyż każdy imperatyw wyrażony w słowach „nie wolno” kojarzy mu się z pojęciem niewoli. Papież Benedykt jeszcze jako kardynał Józef Ratzinger zauważył osobliwy fakt, iż ludzie z narodów nieskrępowanych jakkolwiek formą zewnętrznego przymusu nie są zadowoleni z rodzaju posiadanej przez siebie wolności ani nawet z formy sprawowanej władzy, która gwarantuje im największą swobodę, gdyż w rzeczy samej czują się uzależnieni od anonimowych struktur, które nie pozwalają im zaczerpnąć powietrza pełnymi ustami. W swojej książce *Jezus Chrystus dzisiaj* stwierdził, że „jest wręcz paradoksem to, iż wołanie o wolność, o nowy *Exodus* do krainy prawdziwej wolności, rozlega się najgłośniejsz w krajach o niewyobrażalnym dotychczas stopniu wolności i posiadania”.¹

Nie ulega więc wątpliwości, że problem wyzwolenia człowieka i społeczeństw staje się zasadniczym problemem tak dla narodów, które są utożsamiane z tzw. „wolnym Zachodem”, jak i dla społeczeństw, które doświadczyły w swojej historii ogromu przemocy i niewoli ze strony panujących systemów totalitarnych. Każdy bowiem człowiek, niezależnie od czasu i miejsca swego istnienia, potrzebuje wyzwolenia, którego sprawcą jest Chrystus. Święty Jan Paweł II przypomniał, że „jest to wyzwolenie od grzechu jako podstawowego zła, które «więzi» człowieka od wewnątrz, poddając go w niewolę tego, którego Chrystus nazywa «ojcem kłamstwa» (J 8,44). Jest to równocześnie wyzwolenie do Prawdy, która daje nam uczestnictwo w «wolności synów Bożych» (por. Rz 8,21)”². Problem wyzwolenia człowieka pozostaje więc w centrum uwagi nie tylko współczesnego świata rozumianego globalnie, ale jest obecny także w sercach wielu Polaków zatroskanych o to, aby dar zewnętrznej wolności właściwie zagospodarować.

Fałszywe pojęcie wolności, opierające się na błędnym założeniu, że wolność jest tam, gdzie nie ma sytuacji zewnętrznego przymusu, prowadzi do równie błędnego wniosku, że jedynie ludzie żyjący na zachodzie Europy mają doświadczenie wolności, natomiast kraje systemu totalitarnego są synonimem zniewolenia. Według ks. Blachnickiego doświadczenie totalitaryzmu nie pozbawia człowieka możliwości poznania istoty wolności, wprost przeciwnie, może nawet prowadzić do lepszego jej odkrycia, ponieważ totalitaryzm, jako antyteza wolności, jest zarazem dla niej „stroną cienia”. Cień powstaje tylko tam, gdzie jest światło, a ciemność jest tylko brakiem światła. Cień jest wywoływany przez światło, a nie odwrotnie. Dla tego ks. Franciszek twierdził, że cień i ciemność totalitaryzmu podkreślają, czym

¹ J. Ratzinger, *Jezus Chrystus dzisiaj*, w: *Tajemnica Odkupienia*, Poznań 1997, s. 11.

² Jan Paweł II, *Chrystus wyzwala człowieka i ludzkość do „nowego życia”* (Katecheza wygłoszona podczas audyencji śródowej 10.08.1988 r.), w: tenże, *Wierzę w Jezusa Chrystusa Odkupiciela* (Libreria Editrice Vaticana 14), Watykan 1989, s. 463.

jest światło wolności³. Sam doświadczył tej zewnętrznej ciemności, a równocześnie w katowickim więzieniu odkrył i doświadczył nieskończonej mocy Bożego światła rodzącego się w nim na gruncie obudzonej wiary, dlatego z taką precyzją mógł ukazywać drogę wolności, która prowadzi do wyzwolenia.

Dla Twórcy metody oazowej było czymś oczywistym, że wolność nie może być wynikiem użycia większej siły i obalenia panującego systemu. Jest to według niego wieczna pokusa rewolucji, która po obaleniu dyktatury sama zajmuje jej miejsce, prowokując kontrrewolucję. Jego zdaniem każda rewolucja społeczna, gospodarcza czy polityczna, chociażby obiektywnie zmierzała do jakiegoś sprawiedliwego porządku, skończy się niepowodzeniem, jeżeli nie rozwiąże problemu przemiany człowieka. Prawdziwa wolność bowiem „rodzi się z przewyciężenia we wnętrzu człowieka nienawiści, każącej sięgać po środki gwałtu i przemocy”⁴.

PROPOZYCJA POLSKIEJ TEOLOGII WYZWOLENIA

Żalozyciel Ruchu Światło-Życie, a zarazem wielki społecznik zatroskany o wolność naszego narodu dostrzegał wyraźnie potrzebę wskazania Polakom i innym narodom Europy Środkowo-Wschodniej konkretnej drogi prowadzącej do wyzwolenia, zarówno na płaszczyźnie wewnętrznej wolności, jak i w wymiarze zewnętrznego wyzwolenia od ucisku systemu komunistycznego. W swoich pismach bardzo często używał sformułowania „teologia wyzwolenia”, mimo że wzbudzało ono w tym czasie silne kontrowersje i wywoływało emocjonalne reakcje. U katolików, ludzi związanych z Kościołem i uznających jego autorytet, powodowało reakcje podejrzliwości i odrzucenia jako błędnej nauki, niezgodnej z nauczaniem Kościoła, zrozumiałe po części w kontekście napięć wokół południowoamerykańskiej teologii wyzwolenia. Propaganda komunistyczna używała zaś tego hasła w ramach swojej strategii walki z Kościołem. Dla tych, którzy byli świadomi, jakie zagrożenie stwarza taka propaganda i działania na pozór chrześcijańskie, słowo to wskazywało na sukces metody rozkładania przeciwników ideologicznych od wewnątrz.

Dostrzegając problem powierzchownych i emocjonalnych reakcji na pojęcie „teologii wyzwolenia”, a zarazem dotykając rzeczywistego problemu kryjącego się za tym pojęciem, ks. Blachnicki nie próbował nigdy unikać tego terminu ani zastępować go innym, ale dążył do przywrócenia mu jego pierwotnego i właściwego znaczenia, postulując podjęcie problemu teologii wyzwolenia jako problemu o znaczeniu i zasięgu uniwersalnym, a jednocześnie kluczowym w obecnym

³ F. Blachnicki, *Człowiek wyzwolony na Wschodzie i Zachodzie* (Przemówienie wygłoszone na zamku Hambach w ramach manifestacji końcowej II Marszu Wyzwolenia Narodów 26.08.1984 r.), w: tenże, *Prawda – krzyż – wyzwolenie. Ku polskiej teologii wyzwolenia*, Carlsberg 1985 [dalej: PKW], s. 293.

⁴ Tamże, s. 299.

momencie historii ludzkości i narodu. Czynił to przez cierpliwe i wolne od emocji głoszenie pełnej prawdy, starając się w ten sposób budować obiektywną opinię na temat teologii wyzwolenia. Ewangeliczne spojrzenie na problem wolności człowieka prowadziło go do promowania sposobu walki o wyzwolenie bez użycia przemocy, co stanowi całkowite przeciwieństwo do metod, jakimi posługuje się system totalitarny, ufający sile potęgi militarnej. Jest to równocześnie proklamowanie siły płynącej z wiary, która pozwala dać świadectwo prawdzie w każdej sytuacji, nawet w okolicznościach największego życiowego zagrożenia.

Ukazując Polakom ewangeliczną drogę do wolności, ks. Blachnicki mówił nawet o polskiej teologii wyzwolenia, która – jak stwierdził Jan Paweł II na zakończenie audiencji generalnej 21 lutego 1979 r. – jest bardzo głęboko wpisana w dzieje narodu polskiego. W najgorszych okresach dziejów Chrystus był dla tego narodu natchnieniem i źródłem, aby nie zrezygnować z wolności człowieka i narodu⁵. Zasadniczą cechą tej teologii wyzwolenia jest odkrycie ścisłej i istotnej więzi pomiędzy ewangelizacją a wyzwoleniem. Ewangelia bowiem w swej najbardziej wewnętrznej istocie i w swych konkretnych historycznych wcieleniach jest radosną nowiną o wyzwoleniu człowieka, widzianym jako fakt już dokonany. Inicjator Krucjaty Wyzwolenia Człowieka uważał, że ewangelizacja, która nie jest w stanie rozwiązać problemu wyzwolenia w konkretnych egzystencjalnych sytuacjach, jest nieporozumieniem. Pozostaje ona wtedy bezowocna, ponieważ nie ma w sobie mocy, by poruszyć i uzdolnić człowieka do działania na rzecz wyzwolenia i bardziej przypomina wtedy szerzenie ideologii czy jakąś słowną propagandę niż działanie wynikające z mocy Ewangelii⁶.

Według ks. Franciszka Blachnickiego polska teologia wyzwolenia znajduje swój punkt centralny w zapewnieniu Chrystusa: „Prawda was wyzwoli” (J 8,32). Prawda należy do istoty ludzkiej wolności, człowiek zaś jako osoba jest istotą skierowaną ku prawdzie, dlatego staje się wolny, gdy tę prawdę rozpoznaje i przyjmuje jako zasadę swojego życia. To pozostawanie w prawdzie, czyli życie prawdą, wymaga jednak odwagi i przewyciężenia lęku, który człowieka więzi i nie pozwala mówić prawdy ani za nią postępować. Dlatego do kluczowych pojęć teologii wyzwolenia człowieka w ujęciu ks. Blachnickiego należy krzyż jako znak gotowości do ofiary. Człowiek znajduje odwagę do dawania świadectwa prawdzie, gdy jest gotowy dla prawdy ponieść różne ofiary, nie wyłączając ofiary z życia⁷.

Jest jednak jeden element, który warunkuje wspomnianą gotowość do składania ofiar, a jest nim „zaufanie ojcowskiej miłości Boga, który przyjmuje tę wpływającą z miłości i zawierzenia ofiarę dziecka i nagradza ją nowym życiem

⁵ Por. F. Blachnicki, *Problem alkoholizmu w świetle teologii wyzwolenia* (Referat wygłoszony na sesji specjalnej IV Krajowej Kongregacji Odpowiedzialnych Ruchu Światło-Życie w Kalwarii Zebrzydowskiej 5.03.1979 r.), w: PKW, s. 19.

⁶ F. Blachnicki, *Ku polskiej teologii wyzwolenia* (Referat wygłoszony na Katholikentag w Düsseldorfie w 1982 r.), w: PKW, s. 241.

⁷ Tamże, s. 241n.

zmartwychwstania”⁸. Podobną postawę zaufania względem swojego Ojca przyjął Chrystus w godzinie swej śmierci na krzyżu. Ksiądz Blachnicki twierdził, że każdy człowiek, który chce osiągnąć wolność wewnętrzną podobną do tej, którą miał Zbawiciel oddający swe życie z miłości ku ludziom, musi mieć udział w Jego postawie, czyli musi uczestniczyć w Jego synowskiej relacji wobec Ojca, otrzymując ducha dziecięctwa Bożego.

Według ks. Blachnickiego powyższe przekonania tworzyły podstawy polskiej teologii wyzwolenia, które ujmował w następującej tezie: „Działalność na rzecz wyzwolenia człowieka, wyzwolenia narodu czy w ogóle ludzkości należy widzieć jako kontynuację misji zbawczej Chrystusa”⁹.

PROBLEM FAŁSZYWEGO OBRAZU WOLNOŚCI WCIĄŻ AKTUALNY

Wydaje się, że problem powierzchownego i emocjonalnego podejścia do sprawy wyzwolenia wcale nie ustąpił, mimo że w Polsce i w wielu innych krajach europejskich dokonano się w ostatnich latach wiele zmian społeczno-politycznych – takich, o których założyciel Ruchu Światło-Życie mógł mówić jedynie w kategoriach czegoś, co jest po ludzku mało realne. Naród polski, a wraz z nim inne narody, mogą się już cieszyć darem wolności zewnętrznej, wciąż jednak aktualny pozostaje problem wolności wewnętrznej, bez której nawet pełna wolność zewnętrzna łączy się z doświadczeniem jakiegoś niedosytu i niezadowolenia.

Patrząc na dzieje narodu polskiego na początku trzeciego tysiąclecia, łatwo dostrzec ogrom dobra, jaki się w Polsce objawił od momentu, gdy w 1979 r. na placu Zwycięstwa w Warszawie Jan Paweł II wołał: „Niech zstąpi Duch Twój i odnowi oblicze ziemi, tej ziemi”¹⁰. Ufna modlitwa Papieża pobudziła wielu Polaków do wytrwałych dążeń wyzwoleniczych, podejmowanych dla osiągnięcia pełnej wolności zewnętrznej i wewnętrznej. Jak się wyraził Jan Paweł II w Warszawie podczas pierwszej pielgrzymki do Polski, nie można tych wszystkich dążeń zrozumieć bez Chrystusa. Z drugiej jednak strony trudno nie zauważyć niepokojących postaw Polaków, wyrastających na gruncie coraz bardziej nagłaśnianych tendencji liberalnych, które skłaniają ludzi do odrzucania Bożych zasad w imię źle pojętej demokracji.

Im bardziej dochodzi do głosu krzyk tego świata, który pod pozorem obrony demokracji wciąga wielu ludzi w mechanizm faktycznego uzależnienia od poglądów bardzo wąskiej grupy osób zabiegających o własny interes kosztem wspólnego dobra, tym większa pojawia się potrzeba ewangelizacyjnego oddziaływania na nasz naród, aby wyzwalać w nim zdolność do trzeźwego i wolnego myślenia. W czasie gdy żył i pracował ks. Blachnicki, przeciwnik był bardziej określony

⁸ Tamże, s. 242.

⁹ F. Blachnicki, *Problem alkoholizmu...*, s. 21.

¹⁰ Jan Paweł II, *Homilia Ojca Świętego wygłoszona na Placu Zwycięstwa, w: Pielgrzymka do Ojczyzny. Przemówienia i homilie Ojca Świętego Jana Pawła II*, Warszawa 1982, s. 48.

i łatwiej było go rozpoznać i oprzeć się jego działaniom. W obecnym czasie przemian gospodarczo-społecznych wróg jest ten sam, ale trudniej go rozpoznać, dlatego głoszona przez ks. Blachnickiego prawda o wolności i wyzwoleniu jest nadal bardzo aktualna. Wciąż w świadomości wielu ludzi można dziś dostrzec funkcjonowanie specyficznego związku przyczynowego pomiędzy pojęciami „wyzwolenie” i „wolność”, według którego wolności oczekuje się jako konsekwencji wyzwolenia. Ksiądz Franciszek Blachnicki odkrył i uzasadnił w swoich pismach twierdzenie, że relacja pomiędzy wolnością i wyzwoleniem jest zupełnie inna: to wolność prowadzi do wyzwolenia, a nie odwrotnie. Wolność nie jest więc prostym skutkiem wyzwolenia, a wyzwolenie zewnętrzne samo z siebie nie daje gwarancji przeżywania wolności wewnętrznej.

Takie ujęcie problemu wolności i wyzwolenia było owocem przede wszystkim refleksji ks. Franciszka nad Słowem Bożym, zwłaszcza nad podaną przez Chrystusa zasadą wolności: „Poznacie prawdę, a prawda was wyzwoli” (J 8,32). Ta sama droga jest dostępna dzisiaj każdemu człowiekowi w Polsce i na całym świecie. Poprzez formację w ramach Ruchu Światło-Życie oraz poprzez wszystkie pisma, jakie pozostawił po sobie czcigodny Sługa Boży, dochodzi do nas wszystkich wyraźne przesłanie, wielokrotnie potwierdzone w licznych wypowiedziach Jana Pawła II, jak również w innych dokumentach Magisterium Kościoła, aby z większą wytrwałością podjąć dzieło ewangelizacji współczesnego świata, gdyż tylko na tej drodze człowiek może doświadczyć Bożej miłości, a co za tym idzie – wewnętrznej wolności i wyzwolenia.

REALIZACJA PROGRAMU WYZWOLENIA

Wobec różnych zagrożeń, które stają się przyczyną niewoli człowieka, począwszy od zniewolenia przez środki chemiczne o działaniu narkotyzującym i przez konsumpcyjny styl życia, aż do niewoli powstającej na skutek traktowania człowieka jako przedmiotu użycia i manipulacji, proponowana przez ks. Blachnickiego teologia wyzwolenia przynosi odpowiedź na pytanie o prawdziwy sens wolności człowieka i narodów. Problem wyzwolenia naświetla ona z punktu widzenia istoty człowieka jako osoby, zgodnie z tym, co może o człowieku powiedzieć sięgająca w głąb jego fenomenu myśl ludzka i co mówi o nim Objawienie Boże.

U podstaw rozwiązań, jakie ks. Blachnicki przedstawił w ramach swojej wersji teologii wyzwolenia, widzimy najpierw teologię wolności człowieka, w świetle której łatwiej dostrzec pseudowyzwoleńczy charakter ideologii socjalizmu i liberalizmu, wyrastających na gruncie fałszywej antropologii, z błędnym obrazem człowieka i jego wolności. Teologia wolności człowieka, którą przedstawił Założyciel Ruchu Światło-Życie, opiera się na kilku wstępnych założeniach:

- ♦ wolność człowieka jest uwarunkowana posiadaniem światła rozumu i świadomości refleksyjnej;
- ♦ elementem konstytutywnym wolności jest umiejętność rozróżniania dobra i zła, z zasadniczą gotowością uznania kategorycznego imperatywu sumienia;
- ♦ człowiek jako osoba posiada zdolność kształtowania siebie według poznanych i akceptowanych ideałów;
- ♦ człowiek, mając strukturę dialogiczną, przeżywa siebie jako „ja” w obliczu „ty” drugiej osoby;
- ♦ człowiek potrafi w sposób wolny uczynić bezinteresowny dar z siebie, naśladować Boga, którego wolność jest realizacją proegzystencji.

Powyższe myśli ukazały ks. Blachnickiemu ogólny kierunek poszukiwań i przemyśleń teologicznych dla określenia istoty wolności człowieka. Pozwoliły one również na zrozumienie istoty grzechu, będącego przejawem niewłaściwego użytku uczynionego przez człowieka z wolności, a w konsekwencji wypaczeniem miłości i źródłem wszelkiej niewoli. Z kolei odkupienie – jako przywrócenie człowiekowi wolności – stało się dla ks. Franciszka punktem wyjścia dla wszelkich rozważań na temat wolności człowieka. Stworzona przez niego teologia wyzwolenia jest więc pewnym aspektem soteriologii, czyli teologii odkupienia.

Mówiąc o teologii wyzwolenia człowieka, ks. Blachnicki wchodził na teren ludzkiego działania, które stawało się nie tylko przedmiotem jego naukowych rozważań, analiz czy badań, ale i terenem podejmowania praktycznej realizacji wypracowanych zasad. Wnikliwa praca nad tekstami Twórcy metody oazowej pozwala wydobyć z nich te założenia teologiczne, które kształtowały całą jego pastoralną działalność. Założenia te, zakorzenione mocno w Ewangelii, można sprowadzić do jednej tezy wyjściowej, według której wszelką działalność na rzecz wyzwolenia należy widzieć jako kontynuację misji zbawczej Chrystusa. Wychodząc z takiego założenia, Franciszek Blachnicki wypracował zasady teologii wyzwolenia człowieka o znaczeniu uniwersalnym, wskazując równocześnie na konkretne powody, dla których ta teologia wyzwolenia jest dzisiaj nie tylko możliwa, ale i konieczna.

Pierwszy powód związany jest z prawdą, że we wszystkich działaniach na rzecz wyzwolenia człowiek jest podmiotem i celem. Ponieważ u podstaw zniewolenia leży zawsze fałszywa wizja człowieka i jego wolności – zarówno u tych, którzy są zniewoleni, jak i u tych, którzy zniewalają – u podstaw wszelkich dążeń wyzwolenicznych musi się znaleźć wyzwolenie wewnętrzne, czyli wyzwolenie człowieka w człowieku. Twórca Krucjaty Wyzwolenia Człowieka odkrył zasadę ewangeliczną, według której wychowanie nowego człowieka musi stać w centrum wszelkich działań na rzecz wyzwolenia. Zaniedbanie troski o wychowanie ludzi do właściwego rozumienia i używania swojej wolności prowadzi narody w zasadzie wyzwolone do wtórnego zniewolenia. Zatracenie pojęcia prawdziwej

wolności prowadzi bardzo często do zamiany wolności na liberalizm, który pozwala każdemu czynić to, co odpowiada jego subiektywnym planom.

Prezentowana teologia wyzwolenia człowieka jest konieczna również dla zdobycia jasnego rozeznania wobec rzeczywistości błędnych dróg w walce o wyzwolenie oraz infiltracji ideologii pseudowyzwoleńczych. Może ona też zachować ruchy wyzwolenicze od frustracji, załamania się nadziei oraz od wewnętrznych sprzeczności polegających głównie na tym, że stosuje się środki będące w rzeczywistości zagrożeniem celu, który chce się osiągnąć. Stąd też głównym zadaniem teologii wyzwolenia będzie należyte umotywowanie i ukierunkowanie walki o wyzwolenie bez przemocy.

Ksiądz Blachnicki stworzył teologię wyzwolenia człowieka, biorąc za punkt wyjścia słowa Chrystusa: „Prawda was wyzwoli” (J 8,32). Prawdę objawioną przez Boga ukazał w niej jako korzeń i regułę wolności oraz jako podstawę i miarę wszelkiej akcji wyzwoleniczej. Wychodząc z prawdy objawionej w Piśmie Świętym oraz z nauczania Kościoła, ks. Franciszek pokazał, że wolność nie polega na możliwości czynienia czegokolwiek, ale że jest ona wolnością ku dobru, w którym człowiek znajduje swoje szczęście. Człowiek staje się wolny o tyle, o ile dochodzi do poznania prawdy i o ile ona kieruje jego wolą. Do istoty wolności należy więc uzależnienie się od prawdy i dobra, od sprawiedliwości i miłości. Po wolność człowiek musi zatem sięgać sam, poddając się wymaganiom prawdy i dobra. Z tego wynika też, że tak pojęta wolność nie może być zabrana człowiekowi przez żadną zewnętrzną przemoc.

Kompetencja i konieczność stworzonej przez ks. Blachnickiego teologii wyzwolenia człowieka wynikają wreszcie z faktu, że źródłem wszelkiej niewoli, jednostkowej czy społecznej, są zawsze nieopanowane namiętności ludzkie, czyli to, co w języku religijnym nazywamy grzechem. Wyzwolenie zaś z grzechu stanowi istotę tego, co nazywamy odkupieniem. Droga do wolności i wyzwolenia człowieka prowadzi zawsze przez uznanie grzechu i wewnętrzne nawrócenie. Stąd też prezentowana przez ks. Franciszka teologia wyzwolenia jest zastosowaniem teologii odkupienia do rozwiązywania konkretnych przejawów zniewolenia wśród ludzi naszej epoki. Wskazuje ona na potrzebę włączenia do wszystkich działań wyzwoleniczych elementu miłosierdzia i przebaczenia, które wypływają z Chrystusowego dzieła odkupienia.

Wydaje się, iż można zaryzykować stwierdzenie, że zespolenie w osobie ks. Blachnickiego spojrzenia naukowego oraz praktycznego zaowocowało stworzeniem teologii wyzwolenia o zasięgu uniwersalnym. Twórca metody oazowej, czerpiąc z prawdy objawionej w słowie Bożym oraz zawartej w nauczaniu Soboru Watykańskiego II, wskazał na rzeczywistość wolności, która ze swej natury jest uniwersalna, odkrywając równocześnie jej prawdziwe znaczenie w konkretnym kontekście historii narodu polskiego.

WIZJA CELU WALKI O WYZWOLENIE

Idąc za nauczaniem św. Jana Pawła II, ks. Blachnicki przypominał, że zasadniczym celem walki o wyzwolenie może być tylko człowiek i jego wolność, która musi być zrealizowana najpierw w nim samym, gdyż właśnie w człowieku zawiera się podstawowa droga wyjścia, on sam zaś staje się prawdziwie wolny przez rzetelny i głęboki stosunek do wartości. Bóg musi wpięrow zwyciężyć w człowieku, a „zwycięstwo takie oznacza życie w prawdzie, prawość sumienia, miłość bliźniego, zdolność przebaczenia, rozwój duchowy naszego człowieczeństwa”¹¹. Wychowanie człowieka do tak pojętej suwerenności personalnej jest – zdaniem Czcigodnego Sługi Bożego – pierwszym zadaniem w programie wyzwolenia narodu,¹² zaś droga formacji w ramach Ruchu Światło-Życie jest kapitalnym narzędziem w procesie odkrywania w sobie daru Bożej wolności i korzystania z niego we wszelkich działaniach. Głoszona przez ks. Blachnickiego prawda o wolności i wyzwoleniu jest więc aktualna jak nigdy dotąd, gdyż po ustąpieniu jarzma komunizmu, Polakom grozi dzisiaj bardziej niż przed laty pokusa pozostawienia drogi wolności, a wejścia na bezdroża samowoli.

Daru wolności wewnętrznej Polacy potrzebują również w dziedzinie życia społecznego i pracy będącej podstawowym powołaniem człowieka na tej ziemi. Ksiądz Blachnicki powtarzał za Janem Pawłem II, że w tej dziedzinie musi być zrealizowana „ewangelia pracy”, czyli dobra nowina o pracy ludzkiej, która głosi, że praca czerpie swoją godność stąd, iż jest wykonywana przez człowieka jako osobę i dlatego zasługuje ona na szacunek¹³. W oparciu o tę „ewangelię pracy” należy jego zdaniem walczyć o sprawiedliwość i miłość społeczną, która oznacza pełnię ładu moralnego, związanego z całym ustrojem społecznym, a w szczególności z ustrojem pracy ludzkiej. Sprawiedliwość społeczna polega bowiem na poszanowaniu i urzeczywistnianiu praw człowieka w stosunku do wszystkich członków danego społeczeństwa, a miłość społeczna nie jest niczym innym, jak „cywilizacją miłości”, w stronę której trzeba sterować w całym rozwoju życia społeczeństw i życia międzynarodowego¹⁴. Nowa rzeczywistość społeczno-polityczna w Polsce, zapoczątkowana zrywem solidarnościowym, pojawiła się w dużej mierze jako owoc nadziei, która rezygnuje z przemocy, ale odwołuje się do siły duchowej i postaw moralnych, nierozdzielnie wiążąc pokój z wyzwoleniem. Kształtowanie tych postaw jest nadal w naszym narodzie nie tylko potrzebne, ale wręcz konieczne.

¹¹ Jan Paweł II, *Moralne zwycięstwo Narodu* (Homilia wygłoszona w Warszawie 17.06.1983 r.), w: *Pokój Tobie, Polsko! Ojczyzno moja! Jan Paweł II znów na polskiej ziemi* (Libreria Editrice Vaticana 6), Watykan 1983, s. 39.

¹² F. Blachnicki, *Suwerenność wewnętrzna. Program porozumienia Polaków 1982. Deklaracja Carlsberska*, w: PKW, s. 201.

¹³ F. Blachnicki, *Ewangeliczny program, trudny program, program nieodzowny. Próba syntezy II pielgrzymki Jana Pawła II do Polski*, w: PKW, s. 248.

¹⁴ Tamże, s. 249.

W parze z poprzednim zadaniem musi iść praca nad tworzeniem kultury moralnej ludzi i narodu. Jan Paweł II przypominał, że kultura ma swoje źródło w miłości, albowiem w ewangelicznym przykazaniu miłości tkwi najgłębsze źródło duchowego rozwoju każdego człowieka, a rozwój ten z kolei stanowi najgłębsze źródło kultury moralnej ludzi i narodów. Kultura moralna natomiast opiera się na trzech wartościach i postawach, które wzajemnie się warunkują: na prawdzie, miłości i zaufaniu. Ksiądz Blachnicki, nawiązując do nauczania papieskiego, stwierdza, że budowanie kultury opartej na prawdzie, miłości i zaufaniu ma dla Polski podstawowe znaczenie, od tego bowiem zależy jej przyszłość, jako że wszystkie wymiary społecznego bytu narodu opierają się ostatecznie na tym podstawowym wymiarze etycznym: prawda, zaufanie, wspólnota¹⁵. Dzisiaj możemy za Sługą Bożym powtórzyć, że przyszłość naszego narodu nadal zależy od kierowania się na co dzień obiektywną prawdą; od realizacji prawa miłości w budowaniu wzajemnych relacji i od postawy zaufania Bogu ponad wszystko.

Według Twórcy Krucjaty Wyzwolenia Człowieka nakreślone wyżej zadania stanowią etapy uzyskiwania suwerenności wewnętrznej, możliwej do realizowania nawet w warunkach braku pełnej suwerenności zewnętrznej. Ta ostatnia jednak, pozostająca ostatecznym celem walki wyzwolenczej, jest warunkowana i przygotowywana przez suwerenność wewnętrzną, której podmiotem jest – jego zdaniem – naród, wyrażający swoją suwerenność przez utworzenie państwa z kierującą nim władzą, pozostającą w służbie narodu i jego suwerenności. Na tym polega według niego wymiar wolności narodu i wolnej Ojczyzny, której została przywrócona godność suwerennego państwa¹⁶. Pozostaje nam zatem dzisiaj skorzystać z odkrytej przez ks. Franciszka Blachnickiego ewangelicznej prawdy o wolności i wyzwoleniu, by kształtować w sobie wytrwale zdolność do korzystania z daru wolności, a w konsekwencji z radością służyć Bogu i bliźnim otrzymanymi od Stwórcy darami.

**DOES POLAND NEED TODAY THE TRUTH ABOUT
FREEDOM AND LIBERATION AS PROCLAIMED
BY FATHER FRANCISZEK BLACHNICKI**

Summary

The truth about freedom and liberation is constantly threatened by a false notion of freedom and an erroneous assumption that freedom is to be found only where there is no external compulsion. According to Father Blachnicki, real freedom is born out of an internal overcoming of a hatred that makes one use violence and abuse as means to an end. Using the Gospel as the starting point he would promote

¹⁵ Tamże.

¹⁶ Tamże s. 250.

the fight for liberation without violence, using the power of faith, that allows one to give testimony to the truth in every situation. He was of the opinion that actions aimed at the liberation of man should be seen as continuations of the salvific mission of Christ.

In the face of alarming liberal attitudes that reject God's rules in the name of incorrectly understood democracy it is worthwhile to bring to mind Father Blachnicki's thesis that it is freedom that leads to liberation, not the other way round. For freedom is not a simple effect of liberation, and external liberation in itself does not guarantee the experiencing of internal freedom.

Thus at the bottom of this pro-liberation pursuit there is an internal liberation which is liberation of man within man carried out in the process of formation of new man. Ultimately freedom is not an ability to do anything, but it is freedom towards Good which is the source of happiness. Man becomes free up to the point of his recognition of the truth and his will is driven by freedom.

Theology of liberation presented by father Blachnicki is the application of theology of redemption to solving specific manifestations of enslavement among people of the contemporary era.

Słowa kluczowe: prawda – krzyż – wyzwolenie, wolność wewnętrzna i zewnętrzna, polska teologia wyzwolenia, suwerenność wewnętrzna, wychowanie nowego człowieka, wyzwolenie bez przemocy

Keywords: truth, liberation, internal and external freedom, Polish theology of liberation, internal sovereignty, formation of the new man, liberation without violence

BIBLIOGRAFIA

- Blachnicki F., *Człowiek wyzwolony na Wschodzie i Zachodzie* (Przemówienie wygłoszone na zamku Hambach w ramach manifestacji końcowej II Marszu Wyzwolenia Narodów 26.08.1984 r.), w: tenże, *Prawda – krzyż – wyzwolenie. Ku polskiej teologii wyzwolenia*, Carlsberg 1985, s. 293-303.
- Blachnicki F., *Ewangeliczny program, trudny program, program nieodzowny. Próba syntezy II pielgrzymki Jana Pawła II do Polski*, w: tenże, *Prawda – krzyż – wyzwolenie. Ku polskiej teologii wyzwolenia*, Carlsberg 1985, s. 248-256.
- Blachnicki F., *Ku polskiej teologii wyzwolenia* (Referat wygłoszony na Katholikentag w Düsseldorfie w 1982 r.), w: tenże, *Prawda – krzyż – wyzwolenie. Ku polskiej teologii wyzwolenia*, Carlsberg 1985, s. 229-242.
- Blachnicki F., *Problem alkoholizmu w świetle teologii wyzwolenia* (Referat wygłoszony na sesji specjalnej IV Krajowej Kongregacji Odpowiedzialnych Ruchu Światło-Życie w Kalwarii Zebrzydowskiej 5.03.1979 r.), w: tenże, *Prawda – krzyż – wyzwolenie. Ku polskiej teologii wyzwolenia*, Carlsberg 1985, s. 19-36.

- Blachnicki F., *Suwerenność wewnętrzna. Program porozumienia Polaków* 1982. *Deklaracja Carlsberska*, w: tenże, *Prawda – krzyż – wyzwolenie. Ku polskiej teologii wyzwolenia*, Carlsberg 1985, s. 199-208.
- Ratzinger J., *Jezus Chrystus dzisiaj*, w: *Tajemnica Odkupienia*, Poznań 1997, s. 7-26.
- Jan Paweł II, *Chrystus wyzwala człowieka i ludzkość do „nowego życia”* (Katecheza wygłoszona podczas audiencji śródowej 10.08.1988 r.), w: tenże, *Wierzę w Jezusa Chrystusa Odkupiciela* (Libreria Editrice Vaticana 14), Watykan 1989, s. 463-468.
- Jan Paweł II, *Homilia Ojca Świętego wygłoszona na Placu Zwycięstwa*, w: *Pielgrzymka do Ojczyzny. Przemówienia i homilie Ojca Świętego Jana Pawła II*, Warszawa IW PAX 1982, s. 45-50.
- Jan Paweł II, *Moralne zwycięstwo Narodu* (Homilia wygłoszona w Warszawie 17.06.1983 r.), w: *Pokój Tobie, Polsko! Ojczyzno moja! Jan Paweł II znów na polskiej ziemi* (Libreria Editrice Vaticana 6), Watykan 1983, s. 36-47.